

Zadnje leto v vrtcu

Vaš petletnik je letos zadnje leto v vrtcu, saj bo jeseni postal že šolar. Sedaj je v najvišji skupini v vrtcu in tega se ponosno zaveda. Ampak to je tudi leto, ko se prične pripravljati na vstop v šolo. Tam bo marsikaj drugače: otrok bo postavljen pred določene naloge, moral bo zbrano poslušati in slediti navodilom, moral bo sam do stranišča, kjer morda ne bo stranišnega papirja... Skratka - od otroka v šoli ne bodo zahtevali nič nemogočega, pač pa bo moral pokazati dobro mero samostojnosti. Pomagajmo mu, da jo pridobi v zadnjem letu vrtca!

Ali bo v šoli res drugače?

Vi sami ste obiskovali osemletko in ste v šolo vstopili pri sedmih letih, potem ko ste opravili malo šolo v vrtcu. Sedaj pa otroci preidejo iz vrtca v devetletko pri šestih letih. Male šole ni več. Gotovo ste slišali od drugih staršev zelo nasprotujoča si mnenja - da je prvi razred devetletke čisto podoben vrtcu in povsem nezahteven ali pa, da gredo šestletni otroci, ki so še majhni, prezgodaj v šolo, ta pa je resna stvar. Kaj je bliže resnici?

Za otroka je šola velika sprememba. Srečal se bo z novim osebjem, s katerim bo vstopal v drugačen odnos. Najbližje mu bodo tri osebe: vzgojiteljica, učiteljica in učitelj v varstvu. V prvih razredih osnovnih šol so to običajno osebe, ki so še posebno tople in prijetne, takšne, da jih otroci zlahka vzljubijo. Skrb, da za vašega otroka ne bo dobro poskrbljeno, je zato odveč. Ampak šola je le šola - ne more biti več enaka vrtcu. Zato bo otrok moral spoznati, da je vloga vseh treh odraslih oseb v razredu drugačna kot vloga odraslih v vrtcu in tudi, da je razlika med njimi samimi - k vzgojiteljici se bo lahko stisnil, kadar mu bo hudo. Ko bo govorila učiteljica, bo moral poslušati in sodelovati. In ko bo prišel čas varstva, se bo lahko razigral tudi nekoliko po svoje, čeprav bo v razredu učiteljica v varstvu. Delo in način delovanja vseh treh se sicer prepleta, a v grobem ta delitev dela drži. Poleg tega se bo otrok v šoli srečal s povsem novimi prostori: skupno jedilnico, telovadnico, razredom, igrišči za šport... Tudi dnevne dejavnosti in urnik mu bodo na začetku čisto tuji. Kdo bi torej mogel trditi, da med vrtcem in prvim razredom ni razlike? Otrok bo na začetku zmeden in vznemirjen. Poleg tega v šoli prestopi pomembno razvojno stopnico v socialnem življenju in v samostojnosti. Pri tem mu bodo pomagale vse tri učiteljice, ki ga bodo varno vodile, kljub temu pa je dobro, če mu že vi sami zadnje leto v vrtcu pomagata pridobiti čim več samostojnosti.

To ni več malček!

Za otroka bo največja sprememba, da bo moral marsikaj, kar je do sedaj lahko počel z vašo pomočjo ali s pomočjo vzgojiteljice in varuhinje v vrtcu, v šoli opraviti povsem samostojno. Recimo? Sam bo moral poskrbeti za svoja oblačila, za copate, za torbico, za šiljenje svinčnikov, sam si bo razrezal meso pri kosilu, sam bo moral na stranišče... To so majhne stvari, ko jih obvladaš, ampak če si vaš otrok do sedaj še ni sam obrisal ritke, če mu vedno vi

obešate oblačila in pospravljate copatke, ki jih pušča kjerkoli, in če mu ne dopuščate, da bi sam šilil barvice in svinčnike, če mu vedno razrežete hrano na krožniku, če ga občasno pitate s hrano..., bo otrok na začetku precej nebogljen. Za povrh bo štrlel iz povprečja sošolcev, kar bodo drugi otroci zelo hitro opazili. Nesamostojni in slabo prilagojeni otroci prav gotovo niso tisti, ki so v razredu med najbolj priljubljenimi. Preprečite takšno situacijo tako, da otroku sproti dopuščate samostojnost. V zadnjem letu v vrtcu je dovolj časa, da otrok postopoma osvoji vsa znanja, ki jih bo moral obvladati do začetka pouka. Pojdimo po vrsti.

Otrok naj sodeluje

Odraslim se vedno mudi, in ker znamo vse hitreje in bolje od otroka, bi najraje vse naredili sami. Narobe! Dopustimo otrokom, da čim več naredijo sami. Naj nam pomagajo pri kuhanju: razbiti znajo jajca, pomešati in razdeliti mešanico olja in kisa po solati, odnesti na mizo košarico kruha, pripraviti pribor... Ta dela otroku pomagajo, da se nauči samostojno opraviti določene naloge in sodelovati pri skupnem delu. Odlična priprava na šolo!

Če ima vaš otrok manjšega bratca ali sestrice, naj večji otrok sprejme vlogo starejšega: prinese naj vam čisto pleničko, pobere igračko za dojenčka, pogleda, ali dojenček spi, mu zapoje pesmico... Zato pa zvečer, ko mlajši otrok že zaspi, še nekoliko posedite ob posteljici »velikega« in se z njim nekoliko pomenite kot z odraslim. Pokažite mu, kakšne prednosti ima biti velik. Pohvalite ga za tisto, kar je naredil samostojno in »kot veliki«, ampak z občutkom, ravno prav. Vaš namen je, da otrok pridobi samozavest in spretnost. Naj ve, da marsikaj že zmore sam in da se bo vsega ostalega prav tako naučil.

Očka in otrok naj se igrata družabne igre: memory, pri katerem naj vas tu in tam tudi premaga, pa tudi Črnega Petra in Človek ne jezi se, ki sta igri na srečo. Pri prvi igri uri spomin, pri drugi pa socialne spretnosti - pri igri na srečo se uči veseliti zmage in premagati jezo porazenca, zato nikar ne goljufajte, da bi otrok vedno zmagal. Otroku potrebuje oboje, če naj se razvija polno.

Pustite ga kdaj samega!

Ko je bil otrok majhen, ste bili ves čas z njim. Še več - vse vaše misli so bile obrnjene vanj, vsa vaša pozornost. Recimo, pri kosilu. Ali še vedno velikokrat pogledate, kako otroku tekne hrana, čeprav imate tudi sami krožnik pred seboj? Ali pogledujete, ali mu je zmanjkalo pijače, če mu je treba razrezati meso, ali bi česa še jedel? Normalno, po toliko letih neprestane skrbi zanj, ampak kako pa naj ob taki neprestani skrbi otrok postane samostojen? Čas je, da prenehate z neprestano skrbjo za otroka, ker mu to ne koristi več. Nasprotno, pričenja mu škodovati.

Najbolje bo, da si redno jemljete čas le zase, čas, ko vas sploh ni doma, ko niste ob otroku. Tedaj naj bo otrok na obisku pri kakšnem drugem otroku, ali pa ga vpišite na telovadbo za otroke. Naj gre ven z očetom. S starimi starši pa rajši ne - ti imajo namreč pravico, da so do otroka še bolj pozorni, kot ste vi sami... Vaš namen je namreč, da se otrok nauči znajti sam med drugimi otroki in odraslimi.

Kadar ste z otrokom, se skušajte umakniti v ozadje. Na otroškem igrišču ne posegajte v spore med otroki, ker se vaš otrok sicer ne bo mogel naučiti, kako naj v sporu ravna, kadar je sam. Če pade, nikar ne pričnite takoj s tolaženjem. Kako pa naj se potem nauči potolažiti sam? Kadar ste sami z otrokom in se otrok igra, si vzemite revijo in jo prebirajte, ne da bi se zmenili za otroka. Zabavati se mora sam, vsaj nekaj časa.

Kako ga kličete?

Če ste svojega otroka do sedaj klicali »moja miška«, »moj zaklad«, »srček«, »zajček« ali kako podobno, je sedaj čas, da pričnete uporabljati njegovo pravo ime. Ljubkovalno ime seveda ni prepovedano, ampak naj bo prihranjeno za čisto posebne priložnosti, recimo, za objem pred spanjem ali za tedaj, ko je potrebna res velika tolažba. Ljubkovalna imena namreč otroku dajejo občutek, da je majhen, poleg tega pa vzpostavljajo med dvema osebama čisto posebno tesno zvezo, ki vsebuje tudi ljubezensko odvisnost. Vi pa želite, da bi vaš otrok postal samostojna osebnost. Torej uporabljajte poslej predvsem njegovo osebno ime.

Kako se izraža?

Zelo pomembno je, da se zna otrok dobro izražati. Otrok, ki ne zna izraziti misli ali svoje želje, ki jeclja, išče besede, ne dokonča stavkov ali govori čisto po tihem, ki ne izgovarja določenih črk, bo na slabšem kot njegovi sošolci. Ne bo mogel pokazati svojega znanja. Ne bo mogel povedati svojega mnenja. Sošolci ne bodo poslušali njegovih predlogov. Postal bo tarča posmeha, česar učiteljice ne morejo preprečiti kljub vsemu trudu, ki ga bodo vložile. Za povrh otroci, ki se ne morejo izraziti z besedami, v svoji nemoči in vznemirjenju hitro preidejo k pestem - to pa njihov položaj v skupini še poslabša.

Sedaj je torej čas, da prosite svojega pediatra za napotnico za logopeda. Logopedi opravijo svoje delo odlično in pri petletnih otrocih lahko pričakujete razmeroma hitro zelo dobre rezultate. Zato nikar ne odlašajte, češ, da se bo vse samo uredilo in da je otrokov (slab) govor tako simpatičen in ljubko otroški.

Pa še nekaj: skoraj vsaka družina ima besede ali izraze, ki se jih domislijo in jih razumejo le člani družine. Z zunanjem svetu so ti izrazi smešni ali pa nič ne pomenijo. Zmanjšajte uporabo in jih nadomestite z besedami, ki jih bo otrok lahko uporabil v »zunanjem« svetu. To je še posebno pomembno pri straniščnih potrebah. Otrok bo tu in tam v položaju, ko bo moral povedati pred vsem razredom, da mora na stranišče. Če bo rekel učiteljici, da bi šel rad nekam, ni nujno, da bo takoj razumela, da se mu že mudi na stranišče.

Če vaš otrok svoje potrebe še vedno izrazi z gestami, se preprosto naredite, da niste nič videli, dokler vam ne pove z besedami, kaj bi rad. V šoli ga prav gotovo ne bo nihče natanko opazoval in na dolgo ugibal, kaj bi rad. In še en namig: nikar ne bodite preveč ustrezljivi do otroka. Naj se potruži povedati, kaj bi rad, pa bo razvijal svoj govor in tudi zmožnost, kako pridobiti tisto, kar mu manjka. Saj poznate tisto staro šalo o dečku, ki pri petih letih še ni spregovoril. Končno je nekega dne rekel pri kosilu: »Sol, prosim!« Pa so ga vprašali, zakaj je bil do sedaj mutast. »Ker je bila postrežba dovolj dobra,« se je odrezal.

Govor in šola

V prvem razredu šole je velik poudarek na otrokovemu govoru, njegovo zmožnostjo verbalnega izražanja. Otrokovega govora seveda ne morete razviti na hitro, za to je potreben čas. Ampak pričnite pa vseeno kar takoj: za začetek z branjem slikanic. Ne hlastajte po veliki količini slikanic. Raje posamezno slikanico berite toliko časa, da jo bo otrok znal obnoviti ob slikah. Spodbujajte ga, naj jo »bere«, češ, da ste že utrujeni in bi radi, da še on bere vam. Pri tem otroka ne popravljajte, ker bo dobil občutek, da mu ne gre dovolj dobro. Vodite ga na lutkovne predstave. Igrajte se z njim igre, pri katerih tudi otrok govori namesto lutke. Ne govorite ves čas le vi - naj se ima čas in prostor izraziti tudi otrok. Poslušajte ga pozorno, kadar govori. Naj s tem pridobi vašo pozornost - to je zanj velika nagrada. Spodbujajte ga, da vam pripoveduje o svojih doživetjih. Spodbujajte ga, da se pogovarja z vrstniki, tudi s tistimi, ki jih po naključju sreča na otroškem igrišču in jih zato ne pozna dobro.

Brisanje noska, vezanje vezalk...

Petletniki zvečine znajo marsikaj, recimo, zavezati si vezalke in si dobro izpihati nos, nato pa vreči papirnati robec v smeti. Znajo jesti z vilicami in rezati z nožem, si odpreti jogurt ali puding v lončku, si namazati kruh, odkleniti omarico in podobno, čeprav v vsem še niso prav spretni. Otrok mora biti do vstopa v šolo tudi povsem samostojen na stranišču. Vedeti mora, kaj naj stori, če ni straniščnega papirja (uporabi naj svoje papirnate robčke, preden vstopi v stranišče, naj pogleda, ali je v njem papir...). Dobro je, če zna obrisati stranišče s papirjem, preden ga uporabi. Sam naj si zna obrisati ritko in zapeti gumbe oziroma zadrge na hlačah. Otrok naj si vedno umije roke po opravljeni potrebi. Naučite ga preveriti, kako topla je voda, ki priteče v umivalnik, da se ne opeče.

Preverite, ali vaš otrok vse to opravi zadovoljivo dobro. Lahko se namreč zgodi, da vse to nevede na hitro opravite vi sami namesto njega, otrok pa v resnici pri teh opravilih še ni samostojen. V šoli bo moral vse to že obvladati.

Sam skrbim za svoje obleke

Kolikokrat učiteljice kličejo: »Čigava je ta jopica?« In dvajset parov oči jo pri tem povsem nedolžno opazuje. Otroci kar naprej nekaj pozabljajo. Seznam nima konca: svinčniki, barvice, copati, šali, kape, igračke... In ker starši kar naprej pobiramo in pospravljamo za njimi, se otroci seveda sploh ne morejo naučiti, kaj je njihovo, in sploh ne vedo, kaj so imeli tistega dne s seboj.

Obstajajo sicer rešitve - recimo, lahko bi označili vsak kos oblačila, nato pa računali, da bo dobra učiteljica ob odhodu vprašala, ali je otrok vzel jopico. Toda na ta način le prenesemo otrokovo odgovornost na učiteljico. Bolje je, če zjutraj (ali zvečer) skupaj z otrokom izbiramo oblačila, da bo vedel, v kaj je bil oblečen. Doma pa nikar več ne tolerirajte razbranih čevljev v predsobi, odvržene jopice v dnevni sobi, torbice s športno opremo, pozabljene v avtomobilu... Prav zares je čas, da otrok prične sprejemati določene odgovornosti za svoje stvari.

Sam se oblačim

Do sedaj ste morda svojega malega zaspančka oblačili še napol spečega, kar v postelji. Ampak sedaj je prišel čas, da se otrok obleče sam. Pripravite mu oblačila in se namažite s potrpežljivostjo. Trajalo bo veliko dlje, ampak otrok bo samostojen v oblačenju. Še sami boste presenečeni, s kakšno hitrostjo bo napredoval.

Po novem se ne izogibajte več nakupu oblačil, ki imajo vrvice, gumbe, zaponke, zadrge in pritiskače. Otrok je dovolj velik, da se jih nauči uporabljati. Kupite čevlje na vezalke.

Petletniki imajo dovolj razvito drobno motoriko, da si znajo sami zavezati čevlje, le priložnost in čas jim je treba dati.

Za mizo

Ste do sedaj otroku razrezali meso na drobne koščke vi sami? Ste mu odprli pokrovček jogurta, nalili sok, iz skleda na krožnik naložili krompir, pripravili kos kruha ob krožnik? Čas je, da vse to naredi otrok sam. Hrano servirajte v skledah na sredo mize, nato pa naj si vsak član družine vse vzame sam, tudi vaš petletnik. Ne ponujajte mu kruha - naj ga vzame sam ali pa naj prosi, da mu podate košarico. Če ne prosi, mu ne ponujajte svoje pomoči. Ugriznite se v jezik, če vas prime, da bi ga vprašali, ali bi še juhe. Tega se mora domisliti sam in nato mora znati sam zaprositi zanjo ob pravem času. Ne vprašajte ga po kosilu, ali je sit. Če ni, naj zna

sam prosti za dodatek. Pri mizi dosledno zahtevajte uporabo vljudnostnih fraz tudi od petletnega otroka: hvala, prosim... Ne dovolite, da govori s polnimi usti ali da med kosilom vozi po mizi avtomobilček. Otrok naj ne hodi od mize, dokler ne zaključijo kosila vsi člani družine. Vsa ta pravila se morda zdijo staromodna, toda otrok, ki jih bo znal samoumevno upoštevati, sodi med »velike«, kar dobro čuti. Tudi to mu gradi položaj, ugled in samozavest v družbi vrstnikov.

Reden odhod v posteljo

Šolar svojih obveznosti ne bo zmogel, če ne bo odhajal v posteljo dovolj zgodaj. Praviloma bi morali otroci, ki so v šoli med sedmo in osmo, v posteljo ob osmih zvečer, pa čeprav še ne zaspijo - počivajo pa naj že. Rednega urnika otrokom ne spreminjajmo niti čez vikend, niti med počitnicami, niti če je mamica na porodniškem dopustu. Če otrok nima dovolj spanca, ne bo v šoli zbran in bo slabe volje - takšen pa bo težko sodeloval pri pouku.

Nikar ne dovolite, da otrok gleda televizijo pozno v noč. Mislite, da je to nepotreben opomin? Učiteljice v prvih razredih bodo potrdile, da sploh ne. Presenetljivo veliko otrok v prvih razredih osnovne šole gleda televizijo po osmi zvečer, ko so na programu teme, ki zanje sploh niso primerne - poleg tega pa so nato naslednjega dne neprespani. Naj ponovimo: šolar mora biti ob osmih v postelji, in če še ne more spati, naj tiho ogleduje slikanice. Še posebno utrudljivi bodo prvi trije meseci v šoli, kolikor otrok potrebuje za adaptacijo na novo okolje.

Zajtrkujte!

Ali veste, koliko slovenskih šolarjev sploh ne zajtrkuje? Ne jedo, ker se nikoli niso navadili zjutraj jesti, ker ne zajtrkujejo tudi njihovi starši. Ampak za šolarja se dan ne more dobro pričeti, če ne zajtrkuje. Izgovora, da zjutraj nimamo teka ali da nimamo časa, sta predvsem izgovora, da lahko vstanemo malo kasneje. Zadnji čas je, da v letu pred vstopom v šolo postavimo dobre temelje za zdravje in dobro počutje našega bodočega šolarja: navadimo ga zajtrkovati. Izberimo zdrav zajtrk: žitne kosmiče, jogurt, sadje. Pridružimo se mu pri zajtrku. Saj ne gre le za zdravo navado, gre tudi za psihološki učinek skupnega zajtrka: otrokov dan naj se prične dobro, v krogu družine ob prijetnem obredu.

Pripravila: Maja Črepinšek